

København den 1. juni 2005

Den nordiske arbejdsgruppe for Miljøovervågning og -data (NMD) ARBEJDSPROGRAM 2006

1. Sammenfatning af arbejdsprogrammet

Omdrejningspunktet for NMD's arbejde er at bidrage til udviklingen af den nordiske miljøovervågning. De projekter NMD støtter indeholder derfor alle et overvågningsaspekt. NMD har i denne sammenhæng defineret, at overvågningsaspekter omfatter tre kategorier:

- 1) Forberedende arbejde;* screenings- og kortlægningsundersøgelser, hvis formål er at identificere nye overvågningsområder.
- 2) Metoder for miljøovervågning;* konceptudvikling af det nordiske overvågningsarbejde, udvikling af måle- og detektionsmetoder, kvalitetssikring af indsamlede data samt koordinering og harmonisering af nationale overvågnings- og kortlægningsmetoder.
- 3) Opfølgende arbejde;* udvikling af f.eks. indikatorer samt principper og metoder for opstilling af scenarier og fremskrivningsmodeller.

NMD's arbejdsprogram for 2006 kan inddeles i tre overordnede temaer. Under hvert tema støtter NMD en række projekter. De tre temaer er alle direkte relateret til Miljøhandlingsprogram 2005-08.

Natur, kulturmiljø, og friluftsliv - Biologisk mangfoldighed

Som opfølgning på Miljøhandlingsprogrammets tema om 'Natur, kulturmiljø, og friluftsliv' vil NMD i 2006 forsætte sit arbejde med overvågning af biologisk mangfoldighed. Der er et stort behov både nationalt og internationalt for øget kendskab til status og udvikling i den biologiske mangfoldighed, bl.a. i relation til EU's habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiver samt ikke mindst målet om at stoppe tabet af biologisk mangfoldighed inden 2010.

I forlængelse heraf er der et udtalt behov for at udvikle egnede indikatorer og fælles overvågningsmetoder. De nordiske lande har et godt udgangspunkt på området, men der er stadig et stort behov for koordination og erfaringsudveksling. NMD ser det derfor som sin opgave at gennemføre projekter med sigte på at udvikle fælles nordiske indikatorer for biologisk mangfoldighed samt metoder til brug for overvågningen. Ovenstående vil naturligt være en opgave, der skal løses i samarbejde med NFK gruppen. I dialogen med NFK gruppen ønsker NMD i 2006 særligt at lægge vægt på, hvordan det nordiske samarbejde kan bidrage til at opfylde af 2010 målet. På projektsiden vil NMD i 2006 særligt sætte fokus på at igangsætte projekter rettet mod at udnytte

eksisterende data til at udvikle fælles overvågningsmetoder og udarbejde enkle indikatorer, som også er brugbare i relation til 2010 målet.

Miljø og sundhed - Organiske miljøgifte

Det er en stor udfordring både i relation til Miljøhandlingsprogrammets fokus på Miljø og sundhed og i relation til et mere generelt behov at udvikle rationelle og brugbare metoder til at overvåge udviklingen af de mange kemiske stoffer, stofgrupper og produkter. NMD vil i 2006 særligt sætte fokus på de organiske miljøgifte, og gruppens arbejde vil således særligt være rettet mod Miljøhandlingsprogrammets pkt. 1.1 Kemikalier. Temaet Miljø og Sundhed dækker bredt og er relevant for mange arbejdsgrupper. Dette understreges af, at NMD i 2006 på dette område samarbejder med både Kemikaliegruppen, Hav- og luftgruppen, Miljø- og fiskerigruppen samt med Jord- og skovbrugsgruppen.

Tværgående - Vandrammedirektivet

Derfor er NMD's holdning, at et fælles nordisk arbejde med vandrammedirektivet bør være rettet mod at udvikle fælles nordiske standpunkter eller fremgangsmåder i forbindelse med implementeringen. I forhold til Miljøhandlingsprogrammet dækker arbejdet med Vandrammedirektivet over flere af temaerne. I de konkrete projektaktiviteter har NMD samarbejdet med både Hav- og luftgruppen og Miljø- og fiskerigruppen. Endvidere afslutter NMD i 2006 flere projekter i relation til Vandrammedirektivet, som har forløbet over flere år. Der vil derfor være en ekstra opgave i at sikre, at de skabte resultater - f.eks. i forhold til bestemmelse af en metodisk ramme for bestemmelse af kvalitetsklasser i brak- og kystvande – formidles i de rette fora og finder anvendelse i det videre arbejde med direktivet.

2. Opfyldelse af MHP's mål

Som nævnt herover falder NMD's aktiviteter i 2006 under flere af Miljøhandlingsprogrammets fire temaer. Herunder skitseres mere konkret, hvilke målsætninger NMD's arbejde i 2006 bidrager til at opfylde.

Natur, kulturmiljø og friluftsliv

NMD ønsker at gennemføre projekter rettet mod 2010 målet, og Miljøhandlingsprogrammets målsætninger vedr. dette – *"Arbejdet med at kortlægge status for udvalgte arter, artsgrupper og biotoper og arbejdet med evaluering af udviklingsforløb og tendenser vil være vigtigt for at kunne beskrive, hvordan 2010-målet nås. Med særlig vægt på karakteristiske nordiske naturtyper og arter vil der blive arbejdet for at etablere et nordisk forum for erfaringsudveksling specielt vedrørende udvikling af egnede indikatorer og overvågningsmetoder af særlige nordiske eksempler på beskyttelseskrævende arter og naturtyper."* Konkret ønsker NMD at starte et arbejde med sigte på, at udvikle et overordnet indeks for den biologiske mangfoldighed nationalt og regionalt i Norden. Gruppen vil endvidere færdiggøre arbejdet med at skabe en database/portal for information om 'Invasive alien species'.

Miljø og sundhed

Via et projekt der har til formål, at gennemføre screeninger af udvalgte kemiske stofgrupper, samt via arbejdet med at kortlægge forbruget af medicin og biocider i havdambrug, og vurdere disse stoffers effekter på havmiljøet, bidrager NMD til følgende målsætning: *"For at forhindre, at der på grund af manglende viden opstår skader på menneskers sundhed eller på miljøet, skal der skabes en*

brede viden om alle kemikalier i brug. Der skal arbejdes videre med udvikling af metoder/databaser til overvågning og risikovurdering. ... Forøgelsen af mængden af tilgængelig information om kemiske stoffers egenskaber og forekomst i samfundet vil være et vigtigt resultat af arbejdet.". NMD har pointeret overfor projektgruppen, at arbejdet skal munde ud i anbefalinger vedr. fremtidig overvågning af de screenede stoffer. Endvidere vil NMD i 2006:

- Starte et arbejde med sigte på, at evaluere tilgængelige data om organiske miljøgifte samt sammenligne de eksisterende monitoringsprogrammer på tværs af de nordiske lande.
- Afslutte et projekt med det formål at kortlægge forureningssituationen (særligt POP'er) i de Vestnordiske havområder samt i Østersøen, ved hjælp af biomarkører.

Tværgående – Vandrammedirektivet

NMD støtter flere projekter relateret til Vandrammedirektivet, og vil gennem dette arbejde blandt andet bidrage til: målsætningen om, at *"Der skal arbejdes med implementeringen af EU's vandrammedirektiv, hvor en særlig nordisk opgave kan være at udvikle overvågningsmetoder og metoder til identifikation af de vandområder, som skal overvåges."*

Konkret arbejdes f.eks. med at fastlægge referenceforhold for næringsstofbelastningen i kystnære områder, og NMD bidrager dermed til målsætningen i forbindelse med fokusområdet 'Eutrofiering' om at *"Viden om referenceforhold og klassifikationssystemer vil blive opsamlet, og modeller vedrørende kobling mellem kilder, tilførselsberegninger og tilstandsmålinger i recipienterne vil blive udviklet."* Endvidere vil i 2006:

- Afslutte arbejdet med udvikling af en metodisk ramme til bestemmelse af kvalitetsklasser i brak- og kystvande.
- Bidrage til at evaluere og harmonisere anvendelsen af geografiske informationssystemer (GIS) samt georelaterede data til identifikation, udbredelse og klassificering af hav- og kysthabitater.

3. Gruppens konkrete aktiviteter som skal forelægges EK-M og MR-M

Der er ikke nogle af NMD's projekter der udføres på bestilling/opfordring fra EK-M eller MR-M, og der er derfor ikke på nuværende tidspunkt nogle konkrete områder som bør forelægges EK-M eller MR-M.

4. Gruppens konkrete indspil til internationale forhandlinger

De NMD finansierede projekters væsentligste input i internationale forhandlinger, møder osv. forventes at være:

- Projektgruppen bag projektet "Defining reference conditions for coastal areas in the Baltic Sea for the Water Framework Directive (DEFINE)" vil i 2006 arbejde sammen med det EU finansierede projekt "Characterisation of the Baltic Sea Ecosystem: Dynamics and Function of Coastal Types (CHARM)" om at sammenligne og harmonisere reference tilstanden.
- Via et projekt med titlen "A comparative assessment of persistent organic pollutants and their metabolites, with emphasis on non-traditional contaminants, in the West-Nordic and the Baltic Proper environments" opbygges viden om organiske miljøgifte og ophobning i fugleæg. Denne viden vil kunne udgøre et godt videngrundlag for de nordiske repræsentanters arbejde i OSPAR og ICES. Særligt i forhold til arbejdet i Environmental Assessment and Monitoring Committee (ASMO) under OSPAR, vil viden fra den ovennævnte projekt finde relevans, idet ASMO blandt andet arbejder med at fastlægge miljøkvalitetsmål med hensyn til indholdet af giftstoffer i havfugle æg.

- Screeningsdata for nye miljø og/eller sundhedsskadelige stoffer er kraftigt efterspurgt i forhold til internationale fora eller konventioner som f.eks. LRTAP, AMAP og OSPAR. Sådanne data frembringes via et samarbejdsprojekt mellem NMD og Kemikaliegruppen.
- Projektet "Indikatorer for tilstand og udvikling af biologisk mangfoldighed i Norden" vil såfremt kunne bidrage til udvikling af indikatorer, der kan understøtte de nordiske landes internationale arbejde med indikatorudvikling i relation til EU's habitatdirektiv, OECD og ikke mindst EEA.
- Projektet "Development of the Nordic/Baltic Network on Invasive Species (NOBANIS)" danner ikke som sådan grundlag for nordisk holdning i internationale forhandlinger. I stedet vil resultaterne udgøre en del af den nordiske implementering samt rapportering i relation til internationale konventioner m.m., der eksplicit nævner behovet for regionalt samarbejde (CBD COP/6, HELCOM, IMO, RAMSAR and Bern Conventions).

5. Informationsvirksomhed

Flere af de projekter NMD har valgt at støtte i 2006 forløber over flere år. Disse projekters informationsvirksomhed er derfor henlagt til de kommende år.

For følgende projekter forventer NMD, at offentliggøre rapporter eller anden information i 2006:

- Projektet "A comparative assessment of persistent organic pollutants and their metabolites, with emphasis on non-traditional contaminants, in the West-Nordic and the Baltic Proper environments (CAPNE)" afsluttes i 2006, og en TemaNord rapport skal udgives. Der vil endvidere ske en omfattende præsentation af resultaterne på 'the 26th International Symposium on Halogenated Environmental Organic Pollutants and POPs' den 21-25. august 2006 i Oslo. Projektgruppen betragter dette symposium som en god mulighed for at nå ud til en lang række nordiske forskere og 'policy makers'.
- "Nordisk samarbeid om screening av helse- og miljøfarlige organiske kjemikalier" har været støttet af kemikaliegruppen og NMD siden 2001. Der har siden 2002 været udgivet en årlig rapport, der beskriver det forgange års resultater. I 2006 offentliggøres således en rapport med tilhørende pressemeddelelse om gruppens arbejde med biociderne bronopol og resornicol. Endvidere vil alle data skabt via projektet blive gjort tilgængelige for landene til videre brug. Endelig vil projektgruppen i samråd med Kemikaliegruppen videreformidle resultaterne til relevante internationale fora.
- I projektet "Development of the Nordic/Baltic Network on Invasive Species (NOBANIS)" er der på nuværende tidspunkt oprettet en hjemmeside (www.sns.dk/nobanis). På denne hjemmeside offentliggøres løbende materiale og resultater fra projektgruppen. Endvidere er en del af projektets formål at opbygge en samlet portal med information om invasive arter. En foreløbig version af portalen er oprettet hos 'Artdatabanken' i Sverige er tilgængelig via følgende link: <http://www.artportalen.se/nobanis/Regulations.asp>, året 2006 vil blandt andet blive brugt til at udbygge indholdet i denne portal.
- Projektet "Estuarine QUALity classes for Water Framework Directive indicators (EQUAL)" afsluttes i 2006. Hvor der skal udarbejdes en projektrapporten, dels skal resultaterne præsentation ved diverse møder i relation til VRD. NMD og Hav og luft gruppen som begge finansierer projektet har understreget overfor projektgruppen, at det er meget vigtigt, at projektet færdiggøres til tiden, og at resultaterne formidles bredt, i det arbejde vil udgøre et godt grundlag for en del af det videre arbejde med Vandrammedirektivet.

- Projektet "Anvendelsen af geografiske analyser til identifikation og kortlægning af nordiske hav- og kysthabitater" vil blandt andet munde ud i en række anbefalinger, som vil være det første fælles nordiske bidrag til ICES Working Group on Marine Habitat Mapping. Anbefalingerne vil også blive præsenteret til MESH-projektet (Mapping European Seabed Habitats, North West Europe), og derved bidrage til at nordiske data kan sammenføres med britiske, irske, belgiske, hollandske og franske data. Affødt af dette projekt er endvidere formulere et større kortlægningsprojekt som involverer resten af Østersøregionen (BALANCE, som er bevilget 4½ mio. Euro fra EU), dette vil være med til at sikre sammenhæng mellem baltiske, nordvest europæiske (MESH) og nordiske kortlægningsinitiativer baseret på GIS. En opgave der ikke løftes i dag, men som potentielt vil kunne øge den nordiske indflydelse på europæisk niveau.

6. Samarbejde med andre grupper og sektorer

NMD's arbejdsområde er tværgående og er relateret til flere af de øvrige arbejdsgruppers faglige interesser. Det er derfor naturligt, at NMD samarbejder med de øvrige arbejdsgrupper. Dette afspejles i gruppens mandat, der sætter den særlige betingelse, for alle projekter NMD ønsker at starte, at det skal ske i samarbejde med mindst en anden arbejdsgruppe. NMD har i 2005 haft en dialog med AU om tolkning af denne samarbejdsklausul, og der er nu enighed om, at samarbejde ikke nødvendigvis skal forstås som finansielt samarbejde. NMD har således mulighed for at påtage sig den fulde finansiering af et projekt såfremt minimum én anden arbejdsgruppe er fagligt engageret i projektet.

Det er NMD's opfattelse, at samarbejdet med de øvrige arbejdsgrupper er blevet lettere. Det har blandt andet været en stor lettelse for NMD, at alle arbejdsgrupper i år har haft samme ansøgningsfrist, og ansøgninger for potentielle samarbejdsprojekter derfor er blevet udvekslet mellem grupperne før sommermøderne. Der er imidlertid fortsat en stor udfordring i, at få det faglige samarbejde til at fungere på de områder, som hovedsageligt er knyttet til overvågning, og hvor NMD derfor skal være den eneste drivende kraft - derfor er der også for gruppens arbejdsprogram for 2006 enkelte udeståender i relation til at sikre, at der er faglig opbakning til konkrete projekter.

Det fremgår imidlertid også af de konkrete projekter nævnt i dette arbejdsprogram, at NMD i 2006 vil få et bredt samarbejde med flere arbejdsgrupper. Således lægges der op til samarbejde med både Kemikaliegruppen, Hav- og luftgruppen, Natur-, friluftsliv- og kulturmiljøgruppen, jord- og skovbrug samt Miljø- og fiskerigruppen.

7. Projektkatalog

Der henvises til projektdatabasen på hjemmesiden (www.norden.org), hvor projekterne beskrives.

8. Gruppens sammensætning

NMD gruppens forventede sammensætning for 2006 er som følger:

Reidar Hindrum, Norge
Yngve Brodin, Sverige

Maria Dam, Færøerne
 Jesper Fredshavn, Danmark (Formand)
 Jesper Hansen, Danmark (Sekretær)
 Stefán Einarsson, Island
 Øystein Nesje, Norge
 Manuela Notter, Sverige
 Marja Pylvänäinen, Finland
 Mikael Wennström, Åland

Øvrige oplysninger om gruppen herunder gruppens mandat kan findes på Nordisk Ministerråds hjemmeside; www.norden.org.

9. Budget for arbejdsprogram

Skema 1: Oversigt over ansøgte budgetmidler i 2006 fordelt på bevillingsmyndighed

Alle beløb i 1.000 DKK	
Bevillingsmyndighed	
NMR-S Miljø	3.595
Overførte frie midler fra 2005	0
Sum (midler til rådighed 2006)	3.595

Skema 2: Oversigt over budgetterede midler til aktiviteter/projekter i 2006

Alle beløb i 1.000 DKK					
Aktiviteter/projekter	Overført fra 2005	Budgetteret 2006	Planlagt bevilling 2007	Samarbejdsgr./søjler	Not.
Biologisk mangfoldighed					
Development of the Nordic/Baltic Network on Invasive Species (NOBANIS)	-	250	0	NFK, MiFi Norden: 35% Næromr.: 35% EU/inter.: 30%	1
Indikatorer for tilstand og udvikling af biologisk mangfoldighed i Norden	Nyt projekt	400	452	NFK Norden: 60% Næromr.: 0% EU/inter.: 40%	2
Organiske miljøgifte					
A comparative assessment of persistent organic pollutants and their metabolites... (CAPNE)	123	308	0	HoL Norden: 80% Næromr.: 0% EU/inter.: 20%	
Nordisk samarbeid om screening av helse- og miljøfarlige organiske kjemikalier	350	350	100	NKG, MJS Norden: 80% Næromr.: 0% EU/inter.: 20%	3
Miljøriskovurdering af kemikalier fra havbrug i nordiske havområder - medicin, biocider og miljøgifte fra foder	102	102	0	MiFi, HoL Norden: 80% Næromr.: 0% EU/inter.: 20%	4
Monitoring of organic contaminants in air and deposition in the Nordic countries and in Arctic areas: An evaluation of data and	Nyt projekt	215	180	HoL Norden: 80% Næromr.: 0%	

methods used to support policies in the Nordic countries.				EU/inter.: 20%	
Vandrammedirektivet					
Defining reference conditions for coastal areas in the Baltic Sea for the Water Framework Directive (DEFINE).	0	200	0	HoL Norden: 35% Næromr.: 35% EU/inter.: 30%	5
Estuarine QUALity classes for Water Framework Directive indicators (EQUAL)	399	60	0	HoL Norden: 35% Næromr.: 35% EU/inter.: 30%	
Andet					
30/04 Anvendelsen af geografiske analyser til identifikation og kortlægning af nordiske hav- og kysthabitater	0	206	0	MiFi, NFK Norden: 80% Næromr.: 0% EU/inter.: 20%	6
35/05 International Symposium on Research and Management of Eutrophication in Coastal Ecosystems (Eutro2006)	Nyt projekt	50	0	MiFi, HoL Norden: 50% Næromr.: 0% EU/inter.: 50%	
NMD Sekretariatet	0	530	540	Norden: 100% Næromr.: 0% EU/inter.: 0%	
Udsendelse af Nature in Northern Europe		25		Norden: 100% Næromr.: 0% EU/inter.: 0%	7
I alt		2.696		Norden: 72,6% Næromr.: 5,9% EU/inter.: 21,5%	
	Norden:	1957,3			
	Næromr.:	159,1			
	EU/inter.:	579,6			

- 1) NMD bevilgede midler til dette projekt i 2004, men ikke i 2005, derfor overføres der ikke midler til 2006.
- 2) NFK gruppen har projektet i høring, for at vurdere om de kan støtte projektet fagligt, da dette er en forudsætning for, at projektet kan gennemføres.
- 3) NMD afventer, at Kemikaliegruppen, som har skrevet kontrakten med projektgruppen, rekvirerer midlerne hos NMD, dette forventes at ske inden årets udgang.
- 4) NMD afventer, at MiFi gruppen, som har skrevet kontrakten med projektgruppen, rekvirerer midlerne hos NMD, dette forventes at ske inden årets udgang.
- 5) Der er overført 200.000 DKK til Hav- og luftgruppen, som har skrevet kontrakten på projektet.
- 6) NMD's bevilgning for 2005 er overført til Miljø- og fiskerigruppen, som har skrevet kontrakten.
- 7) Frie midler skal bruges til mindre ubudgetteret udgifter; og kan f.eks. dække over udgifter til oversættelse af NMD's egne dokumenter til brug for hjemmesiden, udgifter til distribution af ældre publikationer, støtte til mindre projekter der opstår i løbet af året, osv.

Skema 3. Oversigt over sekretariatsmidler i 2006

Alle beløb er i 1000 DKK	
--------------------------	--

Løn, pension, ferie mm.	410
Rejseaktiviteter	25
Administrative udgifter	95
Total	530